NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATION
NOVEMBER 2024

SEPEDI LELEME LA GAE: LEPHEPHE LA II
SEPEDI HOME LANGUAGE: PAPER II

MARKING GUIDELINES

Meputso: 100

These marking guidelines are prepared for use by examiners and sub-examiners, all of whom are required to attend a standardisation meeting to ensure that the guidelines are consistently interpreted and applied in the marking of candidates' scripts.

The IEB will not enter into any discussions or correspondence about any marking guidelines. It is acknowledged that there may be different views about some matters of emphasis or detail in the guidelines. It is also recognised that, without the benefit of attendance at a standardisation meeting, there may be different interpretations of the application of the marking guideline

---

IEB Copyright © 2024

KAROLO YA A DINGWALO

POTŠIŠO YA 1

LEHUFA – MOTHUPI, P. 2011

Morero ke kgopolokgolo / tabakgolo / thutokgolo, yeo mongwadi a ratago go e tšweletša ka sengwalo sa gagwe. Morero o kwagala gabotse ge mongwadi a diriša dithekiniki tša thulaganyo, go swana le tekolapejana, tekolanthago, go hlakahlakanya ditaba, go latelanya ditaba, poeletšo ya ditiragalo, bj.bj. Thulano le maatlakgogedi di ka godiša morero wa mongwadi.

- Morero wa puku ye o lebane le lehufa. Mongwadi o rata go lemoša babadi gore lehufa ga le age lapa. Batho ba bantši ba thubegelwa ke malapa ka lebaka la lehufa.
- Radithekisi le yena mosadi o leka go mmontšha lerato ka moo a ka kgonago efela yena o laolwa ke lehufa. Radithekisi ga a dumelele mosadi wa gagwe go tšwetša dithuto pele o nagana gore a ka tla a mo hlala, gape ga a nyake gore a šale ka gae ka ge a re o tlo ya banneng.
- Ntlogeleng o putuka ka paking ya Ntshepe gomme o humana dinomoro tša mogala o ipotša gore monna wa gagwe o a ratana.
- Ntlogeleng o tsoša kgaruru o hlapaola Ntshepe o mmitša le ka maina.
- Ntlogeleng o ya lebenkeleng fao go šomago Lerato, o phara Lerato ka molato wa go ratana le monna wa gagwe. Ba a rogana gomme ba lamolwa ke Monamudi yo e lego mogwera wa Lerato.
- Radithekisi o kwa batho ba bolela ka ntwa ya Lerato le Ntlogeleng ba baka Ntshepe. O a befelwa o hlasela Lerato ebile o nyaka go mmetha, Lerato a lamolelwa ke mmagoRadithekisi.
- Radithekisi o roga Lerato pele ga mmagwe o re o na le lenyatšo, o dirwa ke dipukwana tše a hlwago a di bala.
- Lehufa le dira Ntlogeleng gore a ye ngakeng ya dikgagara gore e mo fe dihlare tša gore Ntshepe a rate yena fela. Ntshepe o a mmona a sa re o a di šomiša, o feleletša a ipolaya ka go itekeletša.
- Radithekisi o laela Leepo le Tsarane go ja Lerato leonyane gore ba tle ba mmotše gore Lerato o ratana le mang. Radithekisi o ba rekela sefatanaga le bidiokhamera gore ba kgone go ba swantšha.
- Radithekisi o betha Lerato, a mo gobatša gore a be a robatšwe bookelong. Radithekisi ga a mo etele ge a le bookelong.
- Lerato o thulana le Samorebana ge a re a hlale Radithekisi, Lerato o ganana le kgopolo ye ka ge a rata Radithekisi.
- Radithekisi ka ge a nagana gore Lerato o ratana le Ntshepe o romela batho gore ba bolaye Ntshepe.
- Ka lebaka la lehufa Radithekisi o galefela Tsarane le Leepo ge ba sa bolaye Ntshepe ka pela ebile o ba tshepiša gore sethunya se tla ja bona.
- Radithekisi o hufagela Lerato ge a reka diaparo tša ka gare tša go bitša o re o tlo tšama a hlobolela banna ba ka moka.
- Radithekisi ge a se no hwetša lengwalwana la Lerato tafolaneng la go mo laela gore o ile kerekeng, Radithekisi o mo latelela ka kerekeng, o mo ntšha batho ba sa rapela ka ge a ipotša gore Lerato o etše banneng kerekeng.
- Radithekisi o reka sesepe se setelele o laela Lerato gore a hlape ditšhila tša banna ba a robalago le bona go fihlela sesepe se fela.

IEB Copyright © 2024

- Ka lebaka la lehufa le tlaišo tša Radithekisi, Lerato o feleletša a mo hladile a nyalana le Ntshepe.
- Lehufa la Radithekisi le mo dira gore a lahlegelwe ke mahumo a gagwe ka moka ka ge Lerato yo a bego a mo thuša bjale a nyalane le Ntshepe. Radithekisi o leka go ipolaya fela a feleletša a le bookelong.
- Re kgona go bona gore lehufa ga le na mo le tlišago bophelo bjo bo botse mo le lego gona le a senya.

Kabo ya meputso
Teori:
Dintlha:
Tšhomišo ya polelo:

POTŠIŠO YA 2

BADIMO BA BOLETŠE – MPEPELE, J. M. 2014

Tshwantšho ya Komanyi

Tshwantšho ya baanegwa e lebane le maitshwaro a bona. Wo ke mokgwa wo moanegwa a phelago ka gona go ya le ka mo mongwadi a mo tšweleditšego pading. Tshwantšho ya moanegwa e tšweletšwa ke ditiro le dipolelo tša moanegwa, baanegwa ba bangwe ba reng ka yena, mongwadi o reng ka yena le leina la moanegwa.

(a) **Ditiro le dipolelo tša gagwe**

O na le lerato

O fela a gopotša Ditau gore ge a sa nyale Thabišo setulo sa gagwe se tlo lewa ke bjelele a se lebeletše. Ge Ditau a gana go nyala Thabišo o mo lemoša kotsi ya go se sekegele lentšu la mohu Kgoši Tsweke tsebe.

- O na le maele a go agiša

  Komanyi o lemoša Ditau gore namakgapeletšwa e phuma pitša, o mmotša gore a se lebale gore lentšu la mohu ga le tshelwe. O eletša Ditau gore a sekegele lentšu la tatagwe Kgoši Tsweke tsebe ka go tseba ditlamorago tša gona.

- O bogale ebile ga a rapeletše.

  O re Bakone ba tlogele Ditau ka ge e le ngwana maganagobotšwa. O mmotša serokaphatla gore badimo ga ba bapale.

- Mosadi wa go swara thipa ka bogaleng.
  – O ithwala ka sebele go ya ga Kgoši Pilošamadiba go ikgopelela sego sa meetse ka noši a re Bakone ba tla bona gore thetho yela ga se a e aparela lefela.
  – O romela barongwa ga Kgoši Pilošamadiba go nyalela Ditau mosadi le ge Ditau a sa kwane le taba yeo.
  – Komanyi o nyaka ngaka ya Kgoši Tsweke gore e tle e fokafoke mošate wa Bakone le go hlatšiša Ditau tšeo a di llego.

(b) **Baanegwa ba bangwe ba reng ka yena**

- Ke motho wa go ema lentšung la gagwe.

  Barongwa ba Komanyi ba boditše Kgoši Pilošamadiba gore Komanyi o ikemišeditše go tlogela Thabišo ka gae pele a eya badimong.

(c) **Mongwadi o reng ka yena**

- O mo tšweletša e le motho wa pelo ye nnyane**.**

  Komanyi ge a kgopišegile o a lla.

  O rile go se kwane le Ditau ka dipolelo a tsena ka mokutwaneng mo a ilego a šipha ka megokgo.

- O rata nnete.

  Rašuwa ge a mmiditše a kgopela tshwarelo o mmotša gore ga se yena mogolonoši o tla di fihliša go dihlogo tša kgoro ya Bakone.

  O be a sa rate go ahlola ditaba sepitša goba go tšea lehlakore ka gobane o re Bakone ba di ahlole ka gore yena o bona Ditau e sa le yo monyane.

(d) **Leina la gagwe**

O rata go omanya
- Leina la Komanyi le sepelelana le ditiro tša gagwe.
- O a omana ge dilo di sa sepele gabotse.
- O laetša gore ka le lengwe la matšatši go tlo nkga gwa senyega ge Ditau a iphapantšha le taelo ya badimo.

Meputso
Teori:
Dintlha:
Tšhomišo ya polelo:

GOBA

IEB Copyright © 2024

POTŠIŠO YA 3

TŠA LEFASE GA DI FELE – MATSHELA, M. F. C. et.al 2004

Ngwetši ya mmaMoraka

1. **Hlogo**

Hlogo ya kanegelokopana ye e sepelelana le diteng tša yona ka gore e bolela ka bophelo bja Moraka yo a tlišitšego ngwetši ka gae e lego Ausi Mary wa go hloka maitshwaro.

2. **Matseno**

- Matseno a kanegelokopana e swanetše go ba a makopana, a maatlakgogedi moo mongwadi a tšweletšago moanegwathwaadi, bothata bja gagwe le tikologo. Ka ge sengwalo se ipolela, mongwadi o swanetše go anega ka boripana gomme a phaele ka thoko ditabana tša go hloka mohola. Mongwadi o atlegile ka gore o tšweleditše moanegwathwaadi e lego Moraka, morwa Tholo ntle le tikatiko.
- A na le maatlakgogedi ka ge rena babadi re na le kgahlego le tumo ya go tseba gore ke ka lebaka la eng batho ba be ba thibile sesego ge go bolelwa ka ngwetši ye ya mmaMoraka. Re tloga re fišagelwa go tseba gore bothata bja ngwetši ya mmaMoraka ke bofe.
- Tikologo ke ya sebjalebjale ka ge mongwadi a bolela ka lontšhe ya Sebalamakgolo yeo morwa Tholo a bego a fela a e etela go itloša bodutu.
- Yo Moraka o be a iphediša ka go lokiša difatanaga tša batho tša maratha
- Bothata bo tšwelela matsenong ge batho ba be ba botšišana gore Moraka o gorošitše mang?

3. **Mmele**

- Mmele wa kanegelokopana ye o arotšwe ka ditemana.
- Moanegwathwaadi o tšwelela a ithara ka bothata ka ge Moraka le ge a bona gore Ausi Mary ke '*Cherry magogo*' o fahlwa ke bobotse bja gagwe o feleletša a mo nyala.
- Ditaba tša mongwadi di logagane ga go na mo a fapogago ka go tšweletša ditiragalo tša go se amane le sererwa.
- Mongwadi o tlogile le moanegwathwaadi e lego Moraka mathomong a kanegelokopana a ba a fihla le yena mafelelong.

4. **Baanegwa**

Baanegwa ba kanegelokopana ga se ba swanela go ba ba bantši ka gore ba ka hlakahlakantšha babadi. Baanegwa ba se fete ba bahlano (5). Mongwadi o atlegile go tšweletša ntlha ye ka gore baanegwa ke ba bahlano e lego Moraka, Ausi Mary, mmaMoraka, malome wa Moraka le semamathane.

5. **Kgopolo e tee**

Mongwadi wa kanegelokopana o swanetše go tšweletša kgopolo e tee ye e diregilego lefelong le tee gomme a re anegele yona. Ka kanegelokopane ye mongwadi o kgonne go re anegela ka bophelo bja ngwetši ya mmaMoraka, ga se a lokela dikgopolo tše dingwe ka kanegelokopaneng ya gagwe.

IEB Copyright © 2024

6. **Morero**

Morero wa kanegelokopana ye o lebane le boitshwaro bja go se kgahliše bja ngwetši ya MmaMoraka.

- Se se bonagala ge Ausi Mary a phela bjaleng gape a nyaka go nwa bjala bjo a sego a bo reka ka ge a ya lontšeng a se a swara tšhelete.
- Ausi Mary le ge e le yo mogolo ge a le lontšeng o bina ka go lahlela noka kua le kua ka nepo ya go goka banna.
- Banna ba bantši ba dumile go mo nyala efela ba tlabja ke boitshwaro bja gagwe bja go ba le mahlo a mantši.
- O palelwa ke go dira mešomo ya lapa, o apea dipotsa ka ge a phela a swere tšhitswana ya bjala. Ka lapeng dibjana di a fela o a di thuba ka ge e le mosadi wa go phela lontšeng.
- Ngwana o a hlokofala ka lebaka la go hloka šedi ga mmagwe le phepompe.
- Monna wa gagwe ga a mo hlokiše selo efela o utswa dijo le tše dingwe a iša gagabo ebile o tšhabela Moraka a mo hula dilo tša gagwe tše bohlokwa.
- Boitshwaro bja gagwe bo dirile gore a bolawe ga bohloko ka fao Ausi Mary o ikepetše lebitla ka go ba popotela ya go se kwe.

IEB Copyright © 2024

KAROLO B DITŠWELETŠWA TŠA TIRIŠANO

POTŠIŠO YA 4

4.1 Pego ya dinyakišišo (Semmušo)

Dinyakwa tša Pego ya Semmušo

Diteng
- Diteng di be mabapi le bomphenyašilo bao ba tlaišago barutwana.
- Boithekgo/bokamorago bja pego.
- Pego e ngwalwe ka lebaka le le fetilego.

Sebopego
- Hlogo ya ditaba (e ngwalwe ka ditlhakakgolo).
- Dihlogwana di ngwalwe ka ditlhakakgolo.
- Tšatšikgwedi.
- Tšweletšo/mafuri.
- Dinyakišišo.
- Tharollo le Ditšhišinyo.

GOBA

4.2 Ditshwayatshwayo

Diteng
- Balekwa ba tla swayaswaya ka ditiragalo tšeo ba itemogetšego tšona tšatšing la mafelelo la mogopo wa lefase wa 2023, le kabo ya difoka tša dinkgwete tša lefase.
- Diteng di laetše tšeo di mo kgahlilego le tšeo di nyakago tlhokomelo.

Sebopego le diponagalo/dinyakwa
- Leina la lefelo la dipapadi.
- Seo se hlohleletšago tšweletšo ya ditshwayatshwayo.
- Go ngwalwe ka motho wa pele.
- Go ngwalwe ka lebaka le le fetilego.
- Retšistara le polelo e be tša maleba.
- Tšhomišopolelo, tlotlontšu le maswaodikga e be tše di nepagetšego.
- Mmegi a tšweletše maikutlo, mohlala: A ka hlohleletša bao ba sego ba hwetša sefoka.
- Go tšweletšwe tšeo di go kgahlilego le tšeo di sego tša go kgahla.
- Go tšweletšwe dintlhakgolo ka boripana.
- Kanego ya ditaba ka moka ga e nyakege, go šielwe mmegelwa go ikgopolela le go ikagela seswantšhokgopolo sa tiragalo yeo.

LE

IEB Copyright © 2024

POTŠIŠO YA 5

5.1 Polelo

Diteng
- Diteng e be tša go hlololetša barutwana go latela tša bongwadi. Seboledi se ka tšweletša dintlha tše bohlokwa tšeo ba swanetšego go di tseba ka bongwadi.
- Polelo e ka tšweletša maitemogelo a seboledi pukung yeo a e ngwadilego ya Sepedi.

Dinyakwa tša Polelo
- Hlogo e sepelelane le sererwa.
- Retšistara ya polelo e be ya maleba.
- Matseno a goge šedi ya batheeletši.
- Polelo e be yeo e tsošago maikutlo le go hlohleletša batheeletši.
- Šomiša mafoko a makopana.
- Šomiša mehlala ya go tlwaelega ya maleba.
- Diteng di swarelele go sererwa (Bongwadi).

GOBA

5.2 Pukutšatši

Diteng
- Diteng di be mabapi le tlhahlo ya baetapele bao ba kgethilwego ba baswa.
- Tšeo ba itemogetšego tšona.

Dintlha tšeo di swanetšego go hlokomelwa ge go ngwalwa pukutšatši:
- Pukutšatši e be ka gare ga lepokisana.
- Tšatšikgwedi.
- Ngwaga.
- Ditiragalo tša letšatši ka letšatši tša matšatši a mararo.
- Diteng di be mabapi le tlhahlo ya baetapele ba baswa ba barutwana.
- Retšistara e be ya maleba.
- Ngwala ka motho wa pele.

IEB Copyright © 2024

RUBRIKI YA GO SWAYA PADI LE TIRAGATŠO

Dinyakwa	Kelo Meputso 30	O kgonne go fihlelela ditekolo tša bokgoni bja go ikgetha	O kgonne go fihlelela ditekolo tša bokgoni bja maemo	O kgonne go fihlelela ditekolo tša bokgoni bja magareng	O fihleletše bokgoni bja motheo	Ga go na bokgoni
DITENG Tlhalošo ya sererwa. Tatelano le tlemagano ye botse ya dikgopolo. Dikgopolo tša go tsenelela, peakanyo ya dikgopolo le kwešišo ya sengwalo.	**20**	**Meputso 17–20** • Tlhalošo ye e tseneletšego ya sererwa. • Dikgopolo le boiphetolelo ke tša maleba tša maemo a godimodimo. • Bohlatse bja maemo a godimodimo bja kwešišo ya ditiragalo tša sengwalo.	**Meputso 13–16** • Tlhalošo ye botse ya sererwa. • Dikgopolo tše bofaganego le boiphetolelo bja maemo a godimo. • Bohlatse bja maemo a godimo bja kwešišo ya ditiragalo tša sengwalo.	**Meputso 9–12** • Tlhalošo ya magareng ya sererwa. • Boiphetolelo ke bja magareng. • Bontši bja dikgopolo bo a kwešišega.	**Meputso 5–8** • Tlhalošo le kwešišo ya sererwa ke tša motheo. • Boiphetolelo ga se bja go kgotsofatša. • Dikgopolo ga di hlaloše ka botlalo.	**Meputso 0–4** • Ga go na tlhalošo ya sererwa. • Boiphetolelo bja maemo a fasefase. • Dikgopolo di hlakahlakane.
SEBOPEGO LE POLELO Tšhomišo ya polelo le mopeleto wo o nepagetšego, segalo le setaele e be tša maleba.	**10**	**Meputso 8–10** • Diphošo tša mopeleto ke tše dinnyane. • Polelo, setaele le segalo ke tša maemo a godimodimo. • Sebopego se tšweletša tatelano le tlemagano ye botsebotse ya dikgopolo.	**Meputso 6–7** • Diphošo tša mopeleto ga se tše dintši. • Polelo, setaele le segalo ke tša maemo a godimo. • Sebopego se tšweletša tatelano le tlemagano ye botse kudu ya dikgopolo ebile di a kgahliša.	**Meputso 4–5** • Diphošo tša mopeleto ke tša magareng. • Tirišo ya polelo, segalo le setaele di a kgotsofatša. • Sebopego se tšweletša tatelano le tlemagano ye botse ya dikgopolo.	**Meputso 2–3** • Diphošo tša mopeleto ke tsa magareng. • Tirišo ya polelo, segalo le setaele di a kgotsofatša. • Sebopego se tšweletša tatelano le tlemagano ye botse ya dikgopolo.	**Meputso 0–1** • Polelo ga e kwešišege e tletše ka diphošo tše dintšintši tša mopeleto. • Sebopego ga se sa maleba. Dikgopolo di hlakahlakane

IEB Copyright © 2024

RUBRIKI YA GO SWAYA DITŠWELETŠWA TŠA TIRIŠANO

Dinyakwa	**Kelo** **Meputso 20**	**Bokgoni bja go ikgetha**	**Bokgoni bja maemo**	**Bokgoni bja magareng**	**Bokgoni bja motheo**	**Ga go na bokgoni**
DITENG Diteng e be tša maleba. Dintlha di fiwe ka nepagalo ntle le go kgopamiša nnete.	**10**	**Meputso 9–10** • Bokgoni bja go araba potšišo ke bja maemo a godimodimo. • Tsebo ye e tseneletšego ya dinyakwa tša setšweletšwa. • Tlemagano ya diteng le dikgopolo ke ya maemo a godimodimo.	**Meputso 7–8** • Bokgoni bja go araba potšišo ke bja maemo a godimo. • Tsebo ya maemo a godimo ya dinyakwa tša setšweletšwa. • Tlemagano ya diteng le dikgopolo ke ya maemo a godimo.	**Meputso 5–6** • Bokgoni bja go kgotsofatša bja go araba potšišo. • Tsebo ya magareng ya dinyakwa tša setšweletšwa. Tlemagano ya diteng le dikgopolo ke ya magareng.	**Meputso 3–4** • Bokgoni bja go araba bo laetša tsebo ye nnyane ya go araba mohuta wo wa potšišo. • Tsebo ya motheo ya dinyakwa tša setšweletšwa. • Tlemagano ya diteng le dikgopolo ga e kgotsofatše.	**Meputso 0–2** • O paletšwe go fihlelela ditekolo. • Ga go tlemagano ya diteng le dikgopolo. • Dikgopolo di hlaloša ka boripana.
SEBOPEGO Sebopego sa maleba le botelele bjo bo lekanetšego.	**4**	**Meputso 4** • Sebopego ke sa maleba sa go sepelelana le setšweletšwa.	**Meputso 3** • Sebopego ke sa maleba eupša se na le diphošwana tše mmalwa.	**Meputso 2** • Sebopego ke sa maleba eupša se na le diphošo tše dintšinyana.	**Meputso 1** • Setšweletšwa ga se tšweletše sebopego sa maleba, se tletše ka diphošo.	**Meputso 0** • Sebopego ga se sa maleba.

IEB Copyright © 2024

SETAELE LE POLELO		**Meputso 5–6**	**Meputso 4**	**Meputso 3**	**Meputso 2**	**Meputso 0–1**
Retšistara, segalo, mohola, tlotlontšu, tlhamego ya mafoko le mopeleto, maswaodikga, tšhomišo ya polelo ya maleba.	**6**	• Polelo le tlotlontšu di hlamegile ebile di na le maatlakgogedi. • Ga go diphošo tša mopeleto. • Segalo, retšistara le setaele di sepelelana kudu le morero.	• Polelo le tlotlontšu di hlamegile gabotse. • Ga go na diphošo tše dintši tša mopeleto. • Segalo, retšistara le setaele di sepelelana gabotse le morero.	• Polelo e a kgotsofatša fela e na le diphošwana. • Diphošo tša mopeleto ke tša magareng. • Segalo, retšistara le setaele ke tša maleba.	• Polelo ga se ye e nepagetšego ebile e tletše ka diphošo tša mopeleto tšeo di hlakahlakanyago setšweletšwa. • Segalo, retšistara le setaele ga di sepelelane gabotse le morero.	• Polelo e hlakahlakane ebile e tletše diphošo tša mopeleto. • Segalo, setaele le retšistara ga di sepelelane le morero.

Palomoka: 100

IEB Copyright © 2024